เกาหลีใต้กับการลงทุนในประเทศไทย*

สมพงษ์ วนาภา

นับแต่ทศวรรษ 1960 เป็นต้นมา ประเทศไทยกับเกาหลีใต้เริ่มมีนโยบายส่งเสริมการลงทุนพร้อมกันมา แต่เกาหลีใต้สามารถที่จะพัฒนาทางด้านอุตสาหกรรมได้เร็วกว่า ความก้าวไกลทางด้านอุตสาหกรรมส่วนหนึ่งเป็นผลพวงมาจากการส่งเสริมการลงทุนจากต่างประเทศในเกาหลีใต้ และเกาหลีใต้มีการสั่งสมเทคโนโลยีและการขยายฐานการผลิตทางด้านอุตสาหกรรมให้ก้าวไกลออกไปโดยเกาหลีใต้ได้ใช้ Model แบบญี่ปุ่น คือ มีการพัฒนาทั้งอุตสาหกรรมหนักและอุตสาหกรรมเบาควบคู่กันไป และรูปแบบของการพัฒนาทางด้านการค้าก็เลียนแบบญี่ปุ่น เป็นการส่งเสริมพัฒนากลุ่มบริษัทขนาดใหญ่ที่ครอบคลุมธุรกิจทุกด้านให้เป็นหัวหอกขยายเครือข่ายการค้าไปทั่วโลก ตัวอย่างกรณีของญี่ปุ่น เช่น กลุ่มมิตซุย และมิตซูบิชิ ในกรณีของเกาหลีใต้ เช่น กลุ่มบริษัทซัมซุง และฮุนได ในขณะที่เกาหลีใต้เริ่มพัฒนาอุตสาหกรรมก็ได้เริ่มเป็นผู้ลงทุนพร้อมกันไปด้วย โครงการที่เกาหลีใต้ออกไปลงทุนในต่างประเทศ ครั้งแรกเกิดขึ้นเมื่อปี 1968 ขณะนั้นอุตสาหกรรมของเกาหลียังไม่แข็งแรง เป็นการลงทุนทางด้านการพัฒนาวัตถุดิบโดยอาศัยทรัพยากรธรรมชาติจากแหล่งอื่นกลับเข้ามาป้อนโรงงานในเกาหลี โครงการแรกที่ลงทุนคือ โครงการไม้แปรรูปในอินโดนีเซียเพื่อนำเข้ากลับไปเกาหลีใต้ สำหรับประเภทของการลงทุนนั้นในระยะแรกเป็นการลงทุนเพื่อเกื้อกูลอุตสาหกรรมในประเทศ มีการประมาณกันว่าเกาหลีใต้ลงทุนในอุตสาหกรรมการผลิตในต่างประเทศประมาณ 80-90 โครงการ อย่างไรก็ตามการเปลี่ยนแปลงเมื่อ 5-6 ปีที่ผ่านมา ได้มีการเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์ทางเศรษฐกิจของโลกที่มีความสำคัญมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งทางด้านการเงินของโลก ผลกระทบได้เกิดขึ้นกับญี่ปุ่นก่อน กล่าวคือ ในปี 1985 ได้มีการประชุมกลุ่ม G5 เพื่อที่จะให้มีการปรับค่าของเงินเยนให้สูงขึ้นให้สมจริงกับราคาตลาด ก่อให้เกิดแรงผลักดันให้ญี่ปุ่นไปลงทุนในต่างประเทศอย่างมากมายและรวดเร็ว ซึ่งในระยะนั้น เกาหลีกลับเป็นประเทศที่ได้เปรียบจาก

---

* สรุปและเรียบเรียงโดย ภาณี รูปสม เจ้าหน้าที่วิจัย 5 สถาบันเอเชียตะวันออกศึกษา

บทความนี้สรุปและเรียบเรียงจากการเสนอบทความเรื่อง "เกาหลีใต้กับการลงทุนในประเทศไทย" โดย นายสมพงษ์ วนาภา ผู้อำนวยการศูนย์บริการลงทุน สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน (BOI) อดีตผู้ช่วยทูตฝ่ายเศรษฐกิจ สถานเอกอัครราชทูตไทย ณ กรุงโซล ในการสัมมนาทางวิชาการเรื่อง "บทบาทของเกาหลีใต้ต่อภูมิภาคเอเชียและแปซิฟิก" จัดโดยโครงการเกาหลีศึกษา สถาบันเอเชียตะวันออกศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ร่วมกับสถานเอกอัครราชทูตสาธารณรัฐเกาหลี ประจำประเทศไทย ณ ตึกอเนกประสงค์ มธ. (ชั้น 4) วันที่ 8 ตุลาคม 2535

สถานการณ์ เพราะเกาหลีขณะนั้นไม่มีแรงกดดันเท่าไร สามารถที่จะขายของที่มีมูลค่าระดับกลางและสูง เช่น เครื่องใช้ไฟฟ้า และรถยนต์ ไปแข่งขันกับญี่ปุ่นได้มาก เพราะญี่ปุ่นเดือดร้อนจากการผลิตในประเทศที่มีต้นทุนสูงขึ้น เนื่องจากค่าของเงินแพง อย่างไรก็ตามระยะหลังจากนั้นมา 2-3 ปี เกาหลีก็ถูกกดดัน ในทำนองเดียวกันทำให้ต้องเร่งลงทุนในประเทศเช่นเดียวกัน

สาเหตุการเร่งลงทุนของเกาหลีใต้ในต่างประเทศระยะ 4-5 ปีที่ผ่านมา

1. **การเพิ่มค่าของเงินวอน** เพื่อลดการขาดดุลทางการค้า สหรัฐอเมริกาได้กดดันประเทศคู่ค้าเพิ่มค่าเงิน นอกจากญี่ปุ่นแล้วสหรัฐอเมริกาได้กดดันประเทศกลุ่ม NICS (ที่ถูกควรจะเรียก NIES แปลว่า Newly Industrialized Economics เป็นศัพท์ที่ใช้โดย OECD นิยมใช้โดยทั่วไปในวงการต่างประเทศ) โดยเฉพาะอย่างยิ่ง 2 ประเทศคือ ไต้หวันกับเกาหลีใต้ให้เพิ่มค่าของเงินให้สมกับความเป็นจริงในราคาตลาด มิฉะนั้นจะได้เปรียบดุลการค้าประเทศอื่นอยู่ร่ำไป เพื่อแก้ปัญหาดุลการค้าของโลกให้มีประสิทธิผล เงินตราของแต่ละประเทศที่มีค่าต่ำควรจะได้รับการปรับให้สูงขึ้นตามราคาตลาด เป็นเหตุให้ค่าเงินวอนของเกาหลีใต้ได้เริ่มทวีค่าขึ้น เริ่มตั้งแต่ปี 1986 เป็นต้นมา ก่อให้เกิดแรงกดดันอย่างมาก ที่ทำให้ผู้ผลิตในเกาหลีใต้มีความสามารถในการแข่งขันลดลง จำเป็นที่จะต้องย้ายฐานการผลิตไปสู่ประเทศที่ถูกกว่า ซึ่งกลุ่มประเทศเป้าหมายสำคัญกลุ่มหนึ่งก็คืออาเซียน

2. เกาหลีใต้มีปัญหาเรื่อง Trade Friction เป็นการขัดแย้งด้านการค้ากับประเทศคู่ค้าที่สำคัญคือประชาคมยุโรป (EC) และสหรัฐอเมริกา ประเทศเหล่านี้พยายามกดดันเกาหลีให้มีอนกับญี่ปุ่น ให้ปรับค่าเงินสกุลวอนให้สูงขึ้นเพื่อนำไปสู่การแก้ปัญหาความไม่สมดุลทางการค้าลดลง ฝ่ายเกาหลีมีวิธีการที่จะเลี่ยงผลกระทบจากค่าเงินแพง โดยการเคลื่อนย้ายการผลิตออกนอกประเทศและส่งไปขายตลาดสหรัฐอเมริกา ประชาคมยุโรป เช่นเดิม และวิธีการเช่นนี้จะช่วยลด Trade Friction กับประเทศคู่ค้าสำคัญด้วย

3. รัฐบาลเกาหลีได้มีการผ่อนคลายเรื่องการตั้งสหบาลกรรมการ ก่อให้เกิดมีการนัดหยุดงาน การเจรจาต่อรองที่ไม่เป็นระบบนัก ทำให้ค่าจ้างแรงงานของเกาหลีใต้พุ่งสูงขึ้นอย่างมากมาย และรวดเร็วใน 4-5 ปีที่ผ่านมา มีผลให้ต้นทุนการผลิตสูงขึ้นอย่างมาก และความสามารถในการแข่งขันของเกาหลีใต้ได้ลดลงอยู่ตลอดเวลา ก่อให้เกิดแรงกดดันที่สำคัญที่สุดที่ทำให้บริษัทเกาหลีใต้ต้องเคลื่อนย้ายไปสู่ประเทศอื่น เกาหลีที่ออกไปต่างประเทศ ได้ให้ความสำคัญอันดับหนึ่งกับค่าจ้างแรงงาน ที่เกาหลีจะไปลงทุนค่าแรงงานจะต้องถูก จะเห็นได้ชัดเจนว่าการลงทุนของเกาหลีใต้ในประเทศอาเซียน เกาหลีใต้เลือกที่จะลงทุนในอินโดนีเซียเป็นส่วนใหญ่ เนื่องจากค่าแรงงานในอินโดนีเซียถูกที่สุดในอาเซียน ด้วยแรงกดดัน 3 ประการข้างต้นที่ทวีความรุนแรงมากขึ้นตลอดเวลา บริษัทเกาหลีเคลื่อนย้ายการผลิตไปสู่ต่างประเทศมากขึ้น ทิศทางของการเคลื่อนย้ายการลงทุนปรากฏว่าประมาณ 1 ใน 4 มาทางอาเซียน เพราะเป็นภูมิภาคที่ต้นทุนการผลิตถูก และระดับการพัฒนาอุตสาหกรรมอยู่ในระดับที่จะรับรองการลงทุนของเกาหลีได้ดี

ถ้ามาดูการลงทุนของเกาหลีใต้ที่ออกไปในระยะปี 1986 ถึงปัจจุบันนั้นจะมีลักษณะของการลงทุนที่เป็น Labor Intensive เป็นอุตสาหกรรมที่ต้องใช้แรงงานมาก อุตสาหกรรมที่สำคัญคือ อุตสาหกรรมสิ่งทอ ส่วนใหญ่ไปที่อินโดนีเซีย ถ้าเปรียบเทียบการลงทุนของเกาหลีใต้ในประเทศอาเซียนทั้ง 5 ไม่รวมบรูไน ประเทศไทยเป็นประเทศรับการลงทุนอันดับรองสุดท้าย เราสูงกว่าประเทศสิงคโปร์แต่ต่ำกว่าอินโดนีเซีย มาเลเซีย และฟิลิปปินส์ แต่ลักษณะการลงทุนที่มาลงทุนในไทยและประเทศอื่นนั้นมีลักษณะในรายละเอียดต่างกัน เหตุหนึ่งที่การลงทุนในประเทศไทยน้อย วิเคราะห์ดังนี้คือ

ประเทศไทยประสบความสำเร็จจากการส่งเสริมการลงทุนจากต่างประเทศในระยะ 5-6 ปีที่ผ่าน โดยเฉพาะการลงทุนจากญี่ปุ่นกับไต้หวัน ญี่ปุ่นมาลงทุนใน

เมืองไทยมากที่สุดเมื่อเทียบกับอาเซียนทั้งหมด รวมทั้งไต้หวัน ในระยะ 1986-1988 ก็มีการลงทุนมากตามมา

เมื่อ 7 ปีที่ผ่านมา ผมได้ปฏิบัติหน้าที่ส่งเสริมการลงทุนประจำอยู่ที่ญี่ปุ่น แต่หน้าที่ความรับผิดชอบงานครอบคลุมถึงเกาหลีด้วย จึงมีโอกาสเดินทางไปเกาหลีใต้ปีละ 2 ครั้ง รวม 7 ปี 14 ครั้ง ได้รู้ได้เห็นความเปลี่ยนแปลง ความรู้สึกอย่างหนึ่งที่เกิดขึ้นเกี่ยวกับประเทศเกาหลีคือ บริษัทเกาหลีใต้รู้สึกว่าญี่ปุ่นเป็นคู่แข่งที่มีความแข็งแรงมาก จึงหลีกเลี่ยงการลงทุนในอุตสาหกรรมที่คล้ายคลึงกับญี่ปุ่นในประเทศที่จะลงทุนเดียวกัน ด้วยเหตุนี้เกาหลีจึงไม่มาลงทุนในไทยมากนัก เนื่องจากไทยรับจากญี่ปุ่นมามาก การที่เกาหลีใต้จะเข้ามาลงทุนในไทยจึงต้องคำนึงถึงการแข่งขันกับประเทศผู้ลงทุนอื่น สำหรับอุตสาหกรรม Labor Intensive โดยเฉพาะทางด้านสิ่งทอ (Textile) ต้องเข้าใจว่าทางไทยเราปิดให้การส่งเสริมการลงทุนแล้ว นอกจากนี้กระทรวงอุตสาหกรรมยังปิดการออกใบอนุญาตตั้งโรงงานในระยะนั้น เพราะเป็นอุตสาหกรรมที่มีปัญหาทางด้านตลาด โดยเฉพาะปัญหาโควต้าที่จะส่งออกไปประชาคมยุโรป และสหรัฐอเมริกา ฉะนั้นเราจึงจำกัดและควบคุมไม่ให้มีการผลิตมากเกินไปอันนำไปสู่นโยบายแบบปิด ๆ เปิด ๆ ที่ผ่านมาเป็นระยะที่ปิด ในขณะที่อินโดนีเซียเปิดอยู่ เป็นเหตุให้การลงทุนด้านอุตสาหกรรมสิ่งทอไหลไปสู่อินโดนีเซีย อุตสาหกรรมที่เป็น Labor Intensive อีกประเภทหนึ่งที่มีแรงกดดันให้ออกนอกประเทศคือ อุตสาหกรรมรองเท้า และเกาหลีใต้เป็นประเทศผู้นำประเทศหนึ่งในการผลิตรองเท้า ส่วนหนึ่งมาไทยมีการกระจายตัวพอสมควร ไปอินโดนีเซีย มาเลเซีย แต่โครงการที่มาไทยส่วนมากเป็นโครงการที่ผลิตสินค้าที่มีราคาสูง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในภาคผลิตภัณฑ์อิเล็กทรอนิกส์เพื่อการบริโภค ส่วนใหญ่บริษัทเกาหลีที่เข้ามาลงทุนในไทยเราจะเป็นบริษัทขนาดใหญ่ เช่น Samsung เข้ามาผลิต ผลิตภัณฑ์อิเล็กทรอนิกส์และอะไหล่ Goldstar เข้ามาผลิตโทรศัพท์ Maxon เข้ามาผลิตสินค้าทางด้านอิเล็กทรอนิกส์ ในเกาหลีใต้เองถ้าจะมองในแง่อุตสาหกรรมระดับกลางและเล็ก คิดว่าค่อนข้างจะมีปัญหาในแง่ Communication เพราะในเกาหลีใต้ระบบคล้าย ๆ ญี่ปุ่น โรงงานอุตสาหกรรมขนาดใหญ่จะไม่ผลิตชิ้นส่วนอะไหล่ของตัวเอง ก็จะ Sourcing out ให้กับอุตสาหกรรมขนาดกลางและเล็กนำไปทำโดยให้ความสนับสนุนอุตสาหกรรมขนาดกลางและเล็ก ทางด้านการออกแบบทางเทคนิคและช่วยแก้ปัญหาการผลิต อย่างไรก็ตามบริษัทอุตสาหกรรมขนาดเล็กและขนาดกลางไม่มีประสบการณ์ในต่างประเทศ ฉะนั้นการที่จะออกมาในต่างประเทศโดยตรงด้วยลำแข้งตัวเองเป็นเรื่องค่อนข้างจะยาก จึงจำเป็นที่ประเทศที่ต้องการรับการลงทุนอย่างประเทศไทยจะต้องให้ความช่วยเหลืออย่างมาก ผู้พูดได้เขียนในบทสรุปเอกสารประกอบการสัมมนาว่าถ้าประเทศไทยต้องการจะดึงอุตสาหกรรมประเภทนี้เข้ามาลงทุนก็จำเป็นจะต้องมีบริการให้กับบริษัทเหล่านี้ในลักษณะที่เข้มข้น (Intensive Care Service) เพื่อช่วยเขาให้เข้ามาในอุตสาหกรรมที่มีช่องว่างอย่างมากในไทย คือ อุตสาหกรรมชิ้นส่วนทางด้านเครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ และอุตสาหกรรมชิ้นส่วนยานยนต์ ทั้งสองสาขาอุตสาหกรรมนี้ ไทยเรามีช่องว่างค่อนข้างมาก เพราะ 5-6 ปีที่ผ่านมา ไทยรับการลงทุนของผู้ผลิตรายใหญ่โดยเฉพาะจากญี่ปุ่นในอุตสาหกรรมการผลิตผลิตภัณฑ์อิเล็กทรอนิกส์เพื่อการบริโภคขนาดใหญ่ (Large Scale Production) เพื่อส่งออกสู่ตลาดโลก ผู้ผลิตเหล่านี้ต้องอาศัยการนำเข้าชิ้นส่วนจากต่างประเทศ ในระยะยาวจะพึ่งอยู่กับการนำเข้าอยู่เรื่อยไปไม่ได้ จำเป็นต้องพึ่งอุตสาหกรรมขนาดเล็ก และขนาดกลางที่จะต้องเร่งส่งเสริมให้มีให้เกิดขึ้นในประเทศเพื่อสนับสนุนเกื้อกูลอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ ช่องว่างตรงนี้เป็นช่องว่างที่ใหญ่มาก และคิดว่าบริษัทเกาหลีคงเข้ามาเสริมได้ ทางภาคยานยนต์ก็เช่นกัน ไทยกลายเป็นประเทศที่มีตลาดใหญ่ที่สุดในอาเซียนแล้ว ในแง่ Demand ต่อยานยนต์ ไทยมีอัตราเพิ่มที่สูงที่สุดในโลก เพราะฉะนั้นช่องว่างตรงนี้ค่อนข้างจะกว้างใหญ่ เราจำเป็นที่จะต้องพัฒนาอุตสาหกรรมชิ้นส่วนอะไหล่ขึ้นอย่างเร่งด่วน และส่งเสริมให้มีการกระจายและมีความหลากหลาย อุตสาหกรรมอีกประเภทหนึ่งที่เห็นว่ามีศักยภาพที่จะทำได้สำหรับเกาหลีใต้

คือ อุตสาหกรรมอาหาร เพราะเกาหลีใต้เป็น Net Importer ทางด้านอาหาร อาหารไทยเรามีความหลากหลายทั้งประเภทและปริมาณในแง่ที่จะใช้เป็นวัตถุดิบเพื่อป้อนอุตสาหกรรมอาหารและมีโอกาสที่จะผลิตเพื่อส่งออกไปสู่ตลาดเกาหลีใต้ได้มาก แต่ต้องปรับประเภทของอาหารและวิธีการผลิตอาหารให้เหมาะกับรสนิยมของเกาหลีใต้ เป็นศักยภาพที่อาจพัฒนาให้เป็นรูปธรรมได้ และเราควรจะต้องทำต่อไป นอกจากนี้การทำ Promotion หรือการรณรงค์ส่งเสริมการลงทุนจะต้องจัดให้มีการบริการแบบเข้มข้น (Intensive Care Service) ข้อแรก ทางด้านภาษามีความสำคัญมาก เพราะคนเกาหลีถ้าเป็นบริษัทขนาดกลางและขนาดเล็กจะพูดภาษาอังกฤษไม่ได้ และข้อสอง การบริการข้อมูลที่ถูกต้องทันสมัยและชัดเจนมีความสำคัญอย่างยิ่ง ผู้พูดเคยทำคู่มือ BOI เป็นภาษาเกาหลีเป็นเล่มแรกแต่ยังไม่มีการแก้ไขในระยะยาว 2-3 ปีที่ผ่านมา ปัจจัยเหล่านี้มีความสำคัญมาก ในประเทศไทยเองก็มีหน่วยงานเกาหลีที่สำคัญโดยเฉพาะ KOTRA ซึ่งมีเจตจำนงอยากที่จะส่งเสริมให้มีความสัมพันธ์ทางด้านการค้าและการลงทุนระหว่างไทยและเกาหลีใต้เพิ่มมากขึ้น เราอาจแสวงหาความร่วมมือเพื่อประโยชน์ร่วมกัน นอกจากนี้เราก็ต้องยอมรับว่าระดับการพัฒนาทางด้านอุตสาหกรรมของเกาหลีใต้เขาสูงกว่าไทยขั้นหนึ่ง เราอาจที่จะเรียนรู้ หรือรับการถ่ายทอดจากเขามา เพื่อที่จะขยายการผลิตและตลาดของเราออกไปได้

บทสรุปจากการตอบคำถาม

ประเทศไทยวันนี้กับเมื่อ 6-7 ปีที่แล้วไม่เหมือนกัน ปัจจัยทางเศรษฐกิจได้เปลี่ยนไปมาก เราจะต้องมองเศรษฐกิจของไทยและของโลกในลักษณะที่เคลื่อนไหวตลอดเวลา ไม่ได้หยุดนิ่งกับที่ และประเทศไทยจะต้องเจริญจากจุดนี้ต่อไปให้ได้ ปัจจัยที่สำคัญที่สุดก็คือ เทคโนโลยีและทรัพยากรมนุษย์ ขณะนี้เรายังมีบุคคลที่อยู่ในวัยทำงาน วัยหนุ่มสาวเป็นจำนวนมาก เราจะต้องเสริมสร้างคุณภาพของทรัพยากรมนุษย์ให้ก้าวไกลและมีประสิทธิภาพ ญี่ปุ่นที่เจริญทางด้านเศรษฐกิจได้ดีที่สุดในโลกประเทศหนึ่งในขณะนี้มีฐานมาจากมีทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพ สิ่งที่สำคัญอย่างยิ่งอีกประการหนึ่งคือการสั่งสมเทคโนโลยี การฝึกบุคลากรให้ตระหนักถึงความจำเป็นที่จะต้องปรับปรุงประสิทธิภาพให้สามารถต่อสู้ในสังเวียน การแข่งขันระหว่างประเทศอยู่ตลอดเวลามีความสำคัญอย่างยิ่ง ในแง่ของประชากรเป็นโอกาสอันดีสำหรับคนไทย เพราะถ้ามองไปแล้ว ประเทศอุตสาหกรรมโดยเฉพาะประชาคมยุโรป สหรัฐอเมริกา ญี่ปุ่น ล้วนเป็นประเทศที่มีประชากรวัยอาวุโส หรือที่เรียกว่า Aging Population อย่างในญี่ปุ่นเอง มีการประมาณการกันว่าภายในไม่ถึง 10 ปีข้างหน้าประมาณ 1 ใน 4 ของประชากรจะมีอายุเกิน 65 ปีขึ้นไป เกาหลีใต้เองก็เช่นกัน ประชากรในวัยทำงานจะลดลงทุกที ฉะนั้นเขาไม่สามารถที่จะรักษาระดับการผลิต การแข่งขัน ที่มีอยู่ในปัจจุบันได้ ซึ่งเป็นสาเหตุหนึ่งที่ต้องมาลงทุนในต่างประเทศอย่างไทยเพื่อที่จะดำรงความสามารถในการแข่งขันของเขา ดังนั้นเราอยู่นิ่งไม่ได้จะต้องฉวยโอกาสนี้ เพราะโครงสร้างประชากรของเรามีคนที่อยู่ในวัยทำงาน วัยหนุ่มสาว วัยเรียนรู้ เป็นส่วนใหญ่ และจำนวนมาก เรามีศักยภาพที่จะสามารถก้าวไปสู่ประเทศอุตสาหกรรมเหมือนญี่ปุ่น เมื่อ 30-40 ปีที่แล้ว เกาหลีใต้เมื่อ 10-15 ปีที่แล้ว อันนี้เป็นปัจจัยสำคัญ การที่ญี่ปุ่น เกาหลีใต้มาลงทุนในไทย วิศวกร ช่างเทคนิค ที่มีความรู้เฉพาะเรื่อง เราไม่สามารถเอาคนไทยเข้าไปทำงานได้ทันที เนื่องจากเรายังขาดบุคลากรประเภทนี้ เราจะต้องอนุญาตให้เขาเข้ามาในระยะสั้น โดยมีเงื่อนไขว่า เขาจะต้องฝึกวิทยาการต่าง ๆ ให้กับคนไทย ในระยะ 5-6 ปีที่ผ่านมานั้นระบบการศึกษาของไทย มีการผลิตวิศวกรประมาณปีละ 3,500 คน ซึ่งไม่เพียงพอ ความไม่เพียงพอเห็นชัดมากใน 4-5 ปีที่ผ่านมา มีการขาดแคลนอย่างรุนแรง วิศวกรถูกประมูลตัวมีเงินเดือนเพิ่มขึ้น 2-3 เท่าตัว เป็นจุดหนึ่งที่ทำให้รัฐบาลเปลี่ยนแผนการศึกษาใหม่ภายใน 4 ปีข้างหน้าเราสามารถผลิตวิศวกรได้ 7,000 คนต่อปี มีมหาวิทยาลัยใหม่ ๆ เปิดสอนวิศวะขึ้นอีกมาก เช่น มหาวิทยาลัยมหิดล มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และสถาบันเทคโนโลยีสุรนารีที่โคราช กำลังจะเปิดในปี 1993

นอกจากนั้นทางภาคเอกชนก็มีคือ ภาคเอกชนไทยกับญี่ปุ่น ได้ร่วมกันจัดตั้งสถาบันเทคโนโลยีขึ้นมาในการผลิตวิศวกร โดยอาศัยคณะวิศวกรรมศาสตร์ของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์เป็นสถานที่เรียน เป็นทิศทางที่ได้มีการทำแล้วในภาคของรัฐและเอกชน เราจะต้องร่วมแรงร่วมใจกันที่จะผลักดันสิ่งเหล่านี้ให้เกิดขึ้นเป็นรูปธรรม ทางด้านเทคโนโลยีก็ตามเชื่อว่าบริษัทไทยกลุ่มใหญ่ ๆ เช่น บริษัทปูนซีเมนต์ไทย บริษัทกลุ่มสหยูเนี่ยน บริษัทกลุ่มสหพัฒนพิบูลย์ มีการสั่งสมความสามารถเทคโนโลยีทางด้านการตลาด ทางด้านการจัดการ และทางด้านการผลิต ที่คนไทยของเราเรียนรู้จริง บริษัทเหล่านี้จะเป็นหัวหอกในการพัฒนาอุตสาหกรรมก้าวต่อไป อย่างอุตสาหกรรมซีเมนต์ ผมเชื่อว่าของไทยเราแข็งแรงที่สุดในอาเซียน หรือแม้แต่อุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์ที่บริษัทต่างชาติเข้ามาลงทุนอย่างมากมายและท่วมท้น ใน 5-6 ปีที่ผ่านมา ไม่ใช่เราไม่เรียนรู้อะไรเลย กระบวนการเรียนรู้เป็นแบบค่อยเป็นค่อยไป ปัญหาทั้งหลายทั้งปวงจะอยู่ที่คนและคุณภาพของคน และการรับการถ่ายทอดเทคโนโลยี สิ่งที่เกิดขึ้นที่หลายคนคงอาจจะยังไม่ทราบคือ การปรับโครงสร้างทางการผลิตของภาคอุตสาหกรรมเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วมาก แบบชนิดที่ไม่มีใครคาดคิดมาก่อน ฐานการผลิตเพื่อการส่งออกเปลี่ยนจากหน้ามือเป็นหลังมือ มีผลอย่างสำคัญต่อการปรับโครงสร้างการส่งออก การส่งออกของไทยหากมองย้อนหลัง 30-40 ปีที่แล้ว การส่งออกเป็นสินค้าการเกษตรเกือบทั้งหมด แต่ในปัจจุบันโครงสร้างการส่งออกของไทยเป็นการส่งออกสินค้าอุตสาหกรรมกว่า 75% ของสินค้าส่งออกทั้งหมด โครงสร้างการส่งออกนี้เป็นปัจจัยหนึ่งที่บ่งชี้ว่า ไทยกำลังจะก้าวสู่ประเทศอุตสาหกรรม ฉะนั้นภาคการศึกษาก็จำเป็นที่จะต้องมีการปรับเปลี่ยนแทนที่จะผลิตครูเหมือนในอดีตมาก ต้องหันไปประดมผลิตวิศวกร ช่างเทคนิค และช่างกลในระยะข้างหน้า เพราะมีความจำเป็น ภาคเอกชนก็จำเป็นที่จะต้องเริ่มมีบทบาทมากขึ้น ในการเข้ามาเสริมทางด้านนี้ คาดว่าในระยะต่อไปขึ้นอยู่กับการปรับตัวของไทยที่จะสามารถยืนอยู่บนขาของตัวเองและแข่งขันในตลาดโลกได้หรือไม่

เห็นด้วยที่การส่งเสริมการลงทุนจะต้องมีการกระจายแหล่งของการลงทุน จะไปพึ่งจากแหล่งญี่ปุ่นอย่างเดียวไม่ได้คงต้องกระจายไปทั้งสหรัฐอเมริกาและประชาคมยุโรป หรือแม้แต่เกาหลี การรวมเกาหลีเป็นปัจจัยอันหนึ่งที่จะทำให้การลงทุนของเกาหลีในต่างประเทศเปลี่ยนไปคือ เมื่อรวมเกาหลีเหนือเข้าแล้วสิ่งหนึ่งที่เกาหลีใหม่จะได้คือ ได้แรงงานราคาถูกมามาก พูดภาษาเกาหลีได้ด้วย จึงไม่ต้องออกไปไหน แต่ลงทุนในประเทศเชื่อว่าในระยะต่อไปการลงทุนของเกาหลีใต้ในต่างประเทศอาจจะลดลง ดูตัวอย่างจากการรวมเยอรมัน ในแง่ส่วนรวมภาระการเงินมีมาก เขาต้องแก้ปัญหาเศรษฐกิจการเมืองภายในมากขึ้นการปรับเปลี่ยนระยะนี้ต้องใช้เวลาหลายปี อย่างไรก็ตามตลาดเกาหลี ตลาดทางด้านอาหารน่าจะมีโอกาสมาก ยกตัวอย่างเช่น เกาหลีนิยมรับประทานกล้วย แต่กล้วยกว่าจะถึงมือผู้บริโภคก็เปลือกดำแล้ว เมืองไทยทิ้งแล้ว แต่เกาหลียังขายได้ลูกละ 40-50 บาท โอกาสที่ไทยส่งออกกล้วยคุณภาพดีไปเกาหลีมีมาก การพัฒนาอาหารไปสู่ตลาดเกาหลีนั้นมีโอกาสสูงหรือแม้แต่อุตสาหกรรมระดับต่ำลงมาหน่อย ไทยกับเกาหลีอาจจะประสานกันได้ในแง่การเกื้อกูลซึ่งกันและกัน ส่วนที่ไทยจะส่งออกไปสู่เกาหลีน่าจะมีได้เหมือนกัน แต่นโยบายการค้าของเกาหลีกับญี่ปุ่นค่อนข้างจะเหมือนกัน คือเป็นนโยบายปิดกั้นการนำเข้าจากข้างนอก จึงทำได้ค่อนข้างยาก แต่ในขณะที่ของไทยค่อนข้างเปิดเราจึงจะขาดดุลเขาอยู่ตลอด เชื่อว่าเมื่อเราสามารถที่จะสั่งสมความสามารถ และเน้นเรื่องการพัฒนาคนมากขึ้นในระยะยาวปัญหาการขาดดุลก็คงแก้ได้ ความจริงการลงทุนที่เข้ามาไม่ใช่เป็นการลงทุนการส่งออกด้านเดียวเป็นการลงทุนด้านนำเข้าก็มี โดยเฉพาะฐานการผลิตเพื่อการส่งออก เช่น อุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์ เมื่อ 6 ปีที่แล้วอุตสาหกรรมนี้เราเกือบจะไม่มีอะไรเลย มีแต่โรงงานขนาดเล็กผลิตเพื่อขายในประเทศเป็นส่วนใหญ่ แต่ภายใน 6 ปีปรับเปลี่ยนจนกระทั่งเป็นคนละเรื่องกันเลย ผลิตภัณฑ์ทางด้านอิเล็กทรอนิกส์ ถ้าดูคำจำกัดความอย่างกว้าง ตอนนี้โตกว่าสิ่งทอ (Textile) ในแง่ของการส่งออก สิ่งทอเคยเป็นอันดับหนึ่งตลอดระยะ

10-15 ปีที่ผ่านมา ทางด้านอิเล็กทรอนิกส์ ใช้เวลาภายในไม่ถึงทศวรรษสามารถแซงสิ่งทอได้แล้ว อุตสาหกรรมนี้เป็นอุตสาหกรรมที่โตเร็วในตลาดโลก ถึงแม้ไทยจะอยู่ปลายแถวแต่ก็เป็นตลาดใหม่ของเรา ถ้าเราทำได้ดีก็ยังมีโอกาสที่จะแทรกตัวก้าวไกลไปได้อีกมาก ความจริงตลาดโลกกว้างใหญ่มาก ตลาดการส่งออกของเกาหลีใต้ใหญ่กว่าของไทยเกือบ 3 เท่าตัว แต่เมื่อดูสัดส่วนการส่งออกเกาหลีใต้ส่งออกแค่ 2% ของการส่งออกทั่วโลก แค่ 2% นี้ โตกว่าไทย 3 เท่าตัวแล้ว แสดงว่าตลาดข้างนอกกว้างไกลไพศาลหากไทยสามารถปรับความสามารถในการแข่งขันได้ดีคิดว่า เศรษฐกิจและอุตสาหกรรมไทยยังมีศักยภาพเติบโตได้ไม่มีที่สิ้นสุด